

International Journal of Social
Science Research
www.ijssr.net
ijssresearch@gmail.com
ISSN: 2146-8257

Comparison of Social Studies Textbooks in Turkey and Iran in Terms of Their Designs*

Yakup Subaşı¹

Adıyaman University, Faculty of Education, Department of Social Studies Education

ABSTRACT

Educational activities that are taught at schools are compiled with the combination of many components. One of the components of educational activities is textbooks. Although textbooks are defined as supportive educational material for the courses, in fact textbooks play an important role in learning-teaching activities. This study examines the comparison of social studies textbooks studied at the schools of Turkey and Iran, two countries which are situated in the same geography and which have always been in cultural, political, economic and security interactions with each other thanks to the geographic and historical factors, in terms of design. The study was carried out with the descriptive analysis through document analysis, one of the qualitative research methods. 2019 -2020 academic year 7th grade Social Studies textbooks taught in Turkey and Iran constitute the working group's research. The data found in the 7th grade textbooks of both countries were analyzed using the "Visual Design Principles" scale. The scale has 3 different categorization formats consisting of inadequate, appropriate and quite appropriate. The data of the study was collected under 5 heading which were design of visual items, page design, text design, cover design and structure features. The results have shown that the Turkish textbooks were better than Iranian textbooks in terms of design of visual items, page design, text design and cover design, whereas they were equal in terms of structure features. The study also outlined that the Turkish textbooks got yearly better in the design of their visual items continuously.

Key Words: Visual design, social studies, textbooks

ARTICLE INFO

Received: 06.12.2019

Published online:
31.12.2019

Extended Summary

Purpose

One of the important components of education and training activities at schools are textbooks. Textbooks have an important place as reference books in learning-teaching

*This article is presented as an oral presentation in the International Symposium on Textbooks (DEKUS 2019) held in Istanbul on 24-26 October 2019

¹ Corresponding author:

Dr.

subasiyakup02@gmail.com

04162233800/1097

Orcid ID: 0000-0003-0070-3112

activities. From this aspect, textbooks function as tools which are used in class and form a basis for the improvement of the course. In the system of educations, textbooks has become the most needed educational and training materials through the historical process, and maintained their necessity for teachers and students even though the content of them changed according to the curriculum and programs of semesters. The importance of textbooks have been increasing as teachers make their programs by centralizing textbooks (and teacher guidebooks) in educational activities rather than based on curriculum. (Gülersoy, 2013, Kızılçaoğlu, 2003, Tertemiz, Ercan & Kayabaşı; 2001).

Turkish and Iranian nations, which have been in the same geography for centuries, have been constantly interacting with each other culturally, politically, economically and on security level through the bonds which are offered to them by geographical and historical elements. The establishment of the first relations between the Turkish and Iranian nations dates back to ancient times. Turkish-Iranian relationship, which began with Huns, has continued until recent history with the Mongol incursions and other Turkish tribes and Oguzlar. This process has influenced the ethnic, linguistic, religious, cultural and political structure of Iran in many respects. This long-term interaction has paved the way for many common allocations in the two societies. (Saray, 1996, Afacan, 2012, Kaya, 2004, Subaşı, 2018).

In this study, the textbooks of social sciences taught in Turkey and Iran are addressed comparatively in sense of design. With this comparison, design strengths and weaknesses were presented in the textbooks of both countries.

Method

This study, which examines Turkish and Iranian social sciences textbooks in terms of sense of design, was conducted using qualitative research methods. Data from Turkish and Iranian Social Sciences textbooks were collected by examining documents for the reason that it includes analysis of written materials containing information about the sense of design covered in the research, enriches the nature of the research, and allows to look at research from various dimensions and its suitability for the targeted research. (Yıldırım & Şimşek, 2008).

The study was carried out using descriptive analysis through document review from qualitative research methods. The study group of the research is formed of the Grade 7 Social Sciences textbooks which are being taught in Turkey and Iran in schools affiliated with the Ministry of National Education in the 2019-2020 academic year. The data which was obtained from social sciences textbooks of Grade 7 in both countries were analyzed using the Visual Design Principles scale developed by Alpan (2004). Visual design principles scale consists of triple grading form "quite appropriate", "appropriate" and "inadequate". The scale of visual design principles consists of a triple rating which are "quite appropriate", "appropriate", and "inadequate". The grades are rated to correspond to the appropriate as "3", the appropriate as "2" and the inadequate as "1" points. Direct citation was made from the textbooks discussed in the study. Direct quotations were made from the textbooks discussed in the research. The results of the study were collected under 5 headings which are the design of visual elements, page design, text design, cover design and exterior structure features.

Results

In this part of the research, the findings of Turkish and Iranian social sciences textbooks are examined comparatively in terms of visual design principles. The findings in terms of visual design principles are given under 5 headings in the form of text design, visual elements design, page design, cover design and exterior structure features.

1. Text Design

The text design consists of 15 articles. Of the total 45 points, the Turkish textbook received 44 points and the Iranian textbook scored 28. Turkey textbook has scored quite appropriate out of the 14 articles in terms of text design, has received appropriate out of 1 article. Turkey textbook did not get insufficient points in this section. The Iranian textbook has scored quite appropriate out of the 6 articles, appropriate out of 1 article, and has received insufficient out of 8 articles.

2. Design of Visual Elements

Design of visual elements consists of 12 articles. In a total of 36 points, Turkey gained 33 points and Iran gained 30 points. Turkey textbook has scored quite appropriate out of 9 articles and appropriate out of 3 articles. Turkey textbook has not scored insufficient points in this section. The Iranian textbook has scored quite appropriate out of 8 articles, appropriate out of 2 articles and inadequate out of 2 articles.

3. Page Design

Page design consists of 8 articles. In a total of 24, the Turkish textbook has scored out of 21 points, whereas Iranian textbook has scored out of 18 articles. Turkish textbook has scored quite appropriate out of 6 articles, appropriate out of 1 article and inadequate out of 1 article. Iranian textbook has scored quite appropriate out of 4 articles, appropriate out of 2 articles and inadequate out of 2 articles.

4. Cover Design

The cover design consists of 6 articles. In a total of 18, Turkish textbook has scored 17 points, whereas Iranian textbook has received 15 points. Turkey textbook has scored quite appropriate out of 5 articles, and appropriate out of 1 article. Turkey textbook has not received inadequate points in this section. Iranian textbook has scored quite appropriate out of 4 articles, appropriate out of 1 articles and inadequate out of 1 article.

5. External Structure Features

External structure features consist of 6 articles. The textbook of both countries scored 15 points from 18 full points. Both countries received a score of quite appropriate out of 3 articles and appropriate out of 3 articles. In this section, both countries did not get inadequate points in the textbook. The articles at which the both textbooks received the points for quite appropriate and appropriate in terms of external structure features were exactly the same items.

Conclusion and implications

The results of this study, which deals with Grade 7 Social Sciences textbooks of Turkey and Iran in terms of the design of visual elements, are discussed in this section. In terms of visual design principles, the Turkish textbook scored 11 points out of 141 total points that can be obtained from all articles and the Iranian textbook scored 35 points lower. In total, Turkey's textbook received 24 points more than the Iranian textbook. It is observed that the Turkish social sciences textbook is designed close to the "quite appropriate" value in consequence, while the Iranian social studies textbook is designed close to "appropriate" value. In terms of visual design principles, the Turkish social sciences textbook, which is examined in 5 different sections, scored higher than Iran's social studies textbook in 4 of the 5 sections, while it scored equally in 1 section.

Considering the results reached for the text design section, it is seen that the Iranian textbook has lost the most points. The Iranian textbook lost 18 points out of 45 points in total in this section. In this section, it can be concluded that the Turkish textbook is designed "quite appropriate" by losing only 1 point and the Iranian textbook is designed "appropriate".

When examining the results obtained in the Page design section, it is seen that the Turkish textbook has 3 points lower than the total score of 24 and the Iranian textbook 6 points lower. In terms of page design, it can be concluded that the Turkish textbook is "quite appropriate" and the Iranian textbook is "appropriate".

Considering the results obtained in the cover design section, it is seen that the textbooks of both countries scored closely. Of the 18 with the full score, the Turkish textbook was 1 point lower and the Iranian textbook was 3 points lower. Based on this information, it can be concluded that the textbooks of both countries are designed "quite appropriate" in the cover design section.

Looking at the results of the "cover design" section, it is seen that the textbooks of both countries have similar scores. Turkey gained one point less than the total of 18, and Iran gained 3 points less than the total of 18 points. Based on this information, it can be concluded that both countries are qualified quite appropriate in terms of the cover design section of the textbooks.

Considering the results received in the external structure features section, it is seen that both countries receive the same score. From the total score of 18 in this section, both countries' textbooks scored 3 points lower. In terms of external structure features, it can be concluded that the textbooks of both countries are designed "quite appropriate".

Türkiye ve İran Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarının Tasarım Boyutu Açısından Karşılaştırılması*

Yakup Subaşı¹

Adıyaman Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Sosyal Bilgiler Eğitimi ABD

ÖZET

MAKALE BİLGİSİ

Okullarda eğitim-öğretim faaliyetleri birçok bileşenin bir araya gelmesiyle meydana gelmektedir. Eğitim-öğretim faaliyetlerinin bileşenlerinden biri de ders kitaplarıdır. Her ne kadar ders kitapları dersin işlenişinde yardımcı materyal kaynak olarak tanımlansa da gerçekte ders kitaplarının öğrenme-öğretme etkinliklerinde temel kaynak olarak önemli bir yeri bulunmaktadır. Bu çalışmada yüzyıllardır aynı coğrafyayı paylaşan, coğrafi ve tarihi unsurların kendilerine sunduğu bağlar sayesinde, birbirleriyle sürekli kültürel, siyasi, ekonomik ve güvenlik etkileşimi içerisinde olan Türkiye ve İran'ın okullarında okutulan sosyal bilgiler ders kitapları tasarım boyutu açısından karşılaştırmalı olarak ele alınmıştır. Çalışma nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesi vasıtasıyla betimsel analiz kullanılarak yapılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu 2019-2020 eğitim ve öğretim yılında Türkiye ve İran'da okutulan 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitapları oluşturmaktadır. Her iki ülkenin ders kitaplarında ulaşılan veriler "Görsel Tasarım İlkeleri" ölçeği kullanılarak analiz edilmiştir. Ölçek, yetersiz, uygun ve oldukça uygun şeklinde 3'lü derecelendirme formatındadır. Çalışmada veriler; görsel öğelerin tasarımı, sayfa tasarımı, metin tasarımı, kapak tasarımı ve dış yapı özellikleri şeklinde 5 başlık altında toplanmıştır. Ulaşılan sonuçlarda Türkiye ders kitabı görsel öğelerin tasarımı, sayfa tasarımı, metin tasarımı ve kapak tasarımı bölümlerinde İran ders kitabından daha iyi, dış yapı özellikleri bölümünde ise eşit olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Çalışmada Türkiye ders kitabının görsel öğelerin tasarımı açısından yıldan yıla daha iyiye gittiği ortaya konulmuştur.

Alınma

Tarihi:06.12.2019

Çevrimiçi yayınlanma

tarihi: 31.12.2019

Anahtar Kelimeler: Görsel tasarım, sosyal bilgiler, ders kitapları

Giriş

Okullarda eğitim-öğretim faaliyetlerinin önemli bileşenlerinden biri de ders kitaplarıdır. Ders kitaplarının öğrenme-öğretme etkinliklerinde temel kaynak olarak önemli bir yeri bulunmaktadır. Bu yönüyle ders kitapları, bir derste kullanılan ve dersin geliştirilmesine esas oluşturan araçlar olarak işlev görmektedir. Eğitim sistemleri içinde ders kitapları tarihi süreç içinde en çok ihtiyaç duyulan eğitim ve öğretim materyali olarak gelmiş ve dönemlerin müfredat ve programlarına göre içeriği değişse de öğretmenler ve öğrenciler için gerekliliğini

*Bu makale 24-26 Ekim 2019 tarihinde İstanbul'da düzenlenen Ders Kitapları Uluslararası Sempozyumunda (DEKUS 2019) sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

¹ Corresponding author:

Dr.

Orcid ID: 0000-0003-0070-3112

subasiyakup02@gmail.com

04162233800/1097

muhafaza etmiştir. Öğretmenlerin öğretim programlarını esas alma yerine ders kitaplarını (ve öğretmen kılavuz kitaplarını) eğitim-öğretim faaliyetlerinde merkeze alarak programlarını yapmalarından dolayı ders kitaplarının önemi artmaktadır. Ders kitapları öğrencilere bilgi ve becerilerin aktarılmasının yanı sıra değer ve kültürün aktarılması açısından da önemli bir görev üstlenmektedirler (Gülersoy, 2013; Kızılcıoğlu, 2003; Tertemiz, Ercan & Kayabaşı;2001).

Her ülke okullar aracılığıyla resmi ideolojilerini gelecek kuşaklara aktararak, ortak bir milli kültür ve toplumsal düzen oluşturma gayretindedir (Gürel & Çetin, 2019; Kolaç, 2009). Ülkelerin ilgili eğitim bakanlıklarının gözetim ve denetiminde hazırlanan ve incelendikten sonra okullarda okutulan ders kitapları da bu amaca hizmet eden önemli araçlardan biridir. İlköğretim kademesinde verilmekte olan sosyal bilgiler ders kitaplarının da bu amaca hizmet eden önemli derslerden biri olduğu görülmektedir (Gürel & Çetin 2018; Gürel, 2016; Çengelci, 2012; Deveci, 2009). Ders kitapları, istenilen nesillerin yetiştirilmesi noktasında kendisine yüklenen sorumlulukları tam olarak yerine getirebilmesi için son derece iyi bir şekilde hazırlanmaları gerekmektedir. Ders kitaplarının hazırlanması, basılması ve ilgili kurum ve kuruluşlara ulaştırma görevi ülkelerin eğitim bakanlıklarının sorumluluğundadır.

Öğrenme ve öğretme sürecinde ders kitabı, öğrencilere neler öğreneceği, öğretmenlere ise neler öğreteceği ve bu sürecin işlenmesinde nasıl bir yöntem ve tekniğin işe koyulacağını göstermesi açısından etkili bir kaynaktır. Bundan dolayı ders kitaplarının içeriği, teknik ve fiziksel (görsel öğeler) özellikleri oldukça önemlidir (Atmaca, 2006, s.318). Görsel öğeler, metindeki yazılı anlatımı destekleyen, içeriğinin anlaşılmasını kolaylaştıran, okuyucuyu görsel olarak düşündüren metin içerisindeki resim, grafik, diyagram, tablo, harita, ağ çizelgeleri vb. unsurlardan oluşur. Görsel materyallerin etkililiği, kullanıcıların kişiliklerinden etkilenir. Ders kitaplarında resimlerin kullanımı, içeriği kavramaya yardımcı olma, dikkati çekme, motive etme, soyut ve karmaşık kavramları açıklama gibi işlevleri yerine getirmeye yardımcı olur. Görsel öğeler yoğunlaştırılmış bilgi içerdiklerinden dolayı kolayca yorumlanır, hatırlamayı kolaylaştırır, ilgi ve dikkati çeker. Ayrıca iletişim sürecini güçlendirmek için tablolar, grafikler ve görseller gibi birçok araç kullanılabilir (Şahin, 2014).

Yüzyıllardır aynı coğrafyada yer alan Türk ve İran milletleri, coğrafi ve tarihi unsurların kendilerine sunduğu bağlar sayesinde, birbirleriyle sürekli kültürel, siyasi, ekonomik ve güvenlik etkileşimi içerisinde olmuşlardır. Türk ve İran milletleri arasında ilk ilişkilerin kurulması çok eski zamanlara dayanmaktadır. Horasan'dan Orhun nehrine kadar uzanan ve o zamanlar adına "Turan" denilen Türk ülkesi ile İran ülkesi komşu oldukları için, Türkler ile İranlılar tarihin ilk devirlerinden itibaren birbirleriyle dinî, siyasi, kültürel, edebî vb. açılardan etkileşim içinde olmuşlardır. Kaşgarlı Mahmud asırlar önce, "Tatsız Türk bolmaz (Farssız Türk olmaz)." diyerek bu ilişkilerin derinliğine işaret etmiştir. Hunlarla başlayan Türk-İran ilişkileri Moğol akınları ile İran coğrafyasının içlerine kadar gelen sair Türk boyları ve Oğuzlar ile devam eden süreç yakın tarihe kadar devam etmiştir. Bu süreç İran coğrafyasının etnik, dilsel, dinsel, kültürel ve siyasal yapısına birçok açıdan etki etmiştir. Uzun dönemli bu etkileşim iki toplumda birçok ortak noktanın oluşmasına zemin hazırlamıştır (Saray, 1996, Afacan, 2012, Kaya, 2004, Subaşı, 2018).

Bu çalışmada Türkiye ve İran'da okutulan sosyal bilgiler ders kitapları tasarım boyutu açısından karşılaştırmalı olarak ele alınmıştır. Bu karşılaştırma ile her iki ülkenin ders kitaplarında tasarımsal olarak güçlü ve zayıf yönler ortaya koyulmuştur.

Yöntem

Model

Türkiye ve İran sosyal bilgiler ders kitaplarını tasarım boyutu açısından inceleyen bu çalışma nitel araştırma gelenekleriyle yapılmıştır. Nitel araştırma gözlem, görüşme ve doküman incelemesi gibi nitel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya koyulmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırma olarak tanımlanabilir (Yıldırım & Şimşek, 2011: 39-40). Her iki ülkeye ait ders kitaplarından daha önce belirlenen temalara göre veriler toplandığı için betimsel tarama modeli kullanılarak veriler analiz edilmiştir. Betimsel tarama modelinde öncelikle veriler betimlenir, sonra yapılan betimlemelerden sonuçlara ulaşılır (Yıldırım & Şimşek, 2011:224).

Çalışma Grubu

Bu araştırmanın çalışma grubunu 2019-2020 eğitim öğretim yılında Türkiye ve İran'da her iki ülkenin Eğitim Bakanlığına bağlı ortaokullarda okutulan sosyal bilgiler ders kitapları oluşturmaktadır. Çalışmaya dahil edilen ders kitaplarının künyeleri aşağıda verildiği gibidir:

- MEB (2019). Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı. Ankara.
- Vezareti Amuzeş ve Perveriş: Sazmanı Pejuhiş ve Bernamereziye Amuzeş (1395). Mutaalatı içtimaiye”, payeye heftom, devreye evvel mutevassıt, Şirkete Çap ve Neşr Kitaphayı Dersi İran, Tehran.

Çalışma bir durumu derinlemesine incelediğinden olgu ve olayların keşfedilmesinde ve açıklanmasında fayda sağlayacağı göz önünde bulundurularak amaçlı örnekleme yöntemi tercih edilmiştir (Yıldırım & Şimşek, 2011:107). Bu kapsamda Türkiye ve İran 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitapları araştırmanın çalışma grubunu oluşturmaktadır. Her iki ülkenin ders kitabı ülkelerin Eğitim Bakanlığı tarafından hazırlanmıştır.

Veri Toplama Araçları

Bu çalışmada veri toplama aracı olarak literatür taraması sonucunda ulaşılan Alpan (2004) tarafından geliştirilmiş, ders kitaplarını görsel tasarım ilkeleri açısından değerlendirmeyi amaçlayan “Görsel Tasarım İlkeleri” ölçeği kullanılmıştır. Görsel tasarım ilkeleri ölçeği araştırmaya göre düzenlenerek, çalışmayan maddeler ölçekten çıkartılmıştır. Son şekliyle ölçek 47 maddeden oluşmaktadır.

Verilerin Toplanması ve Analizi

Çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesi yöntemi kullanılmıştır. Doküman analizi yöntemiyle Türkiye ve İran 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarından tasarım boyutuyla ilgili veriler toplanmıştır. Her iki ülkenin 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarından toplanılan veriler Alpan (2004) tarafından geliştirilen “Görsel Tasarım İlkeleri” ölçeği kullanılarak analiz edilmiştir. Görsel tasarım ilkeleri ölçeği “oldukça uygun”, “uygun” ve “yetersiz” şeklinde üçlü derecelendirme formundan oluşmaktadır. Derecelerden oldukça uygun “3”, uygun “2” ve yetersiz “1” puana denk olacak şekilde puanlandırılmıştır. Araştırmada elde edilen verilerin gerçekten görüldüğü şeyle ilgili olup olmadığı (geçerlilik) ve yapılan derecelendirmenin tutarlılık ve kararlılığını (güvenirlilik) arttırmak için çalışma grubuna dâhil edilen kitaplardan direk alıntılara yer verilmiştir.

Bulgular

Araştırmanın bu bölümünde Türkiye ve İran sosyal bilgiler ders kitapları görsel tasarım ilkeleri açısından karşılaştırmalı olarak incelenmesiyle ortaya çıkan bulgulara yer verilmiştir.

1. Metin Tasarımı

Yazılı bir metnin içeriğinin anlaşılabilirliği kadar, tasarımında anlaşılır olması öğrenmeyi desteklemektedir. Bir dersin kitabı metin tasarımı açısından metin, yazarın bilgiyi öğrenciye aktarmasında tipografik öğeler ve metin örgütleyicilerini bir bütünlük içinde sunmalıdır. İstendik davranışlar oluşturabilmesi için metnin iyi tasarlanması gerekmektedir. Öğrencinin gelişim özellikleri göz ardı edilmeyerek hazırlanan metnin amacına hizmet edeceği aşikârdır (Alpan, 2004). Aşağıda Türkiye ve İran sosyal bilgiler ders kitaplarının metin tasarımı karşılaştırması tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1: Metin tasarımı

Maddeler	İran	Türkiye
1 Yazı boyutunun öğrenci düzeyine uygunluğu	3	3
2 Yazı karakterinin okunabilirliği	3	3
3 Yazı renginin ya da ton değerinin etkili kullanımı	2	3
4 Satırlar arası yatay ve dikey boşluğun dengeli kullanımı	3	3
5 Dikkat odaklayıcı sözcüklerin etkili tasarlanması	3	3
6 Sözcükler arası boşlukların dengeli olması	1	3
7 Harflerin arasındaki boşlukların dengeli olması	1	3
8 Metnin sayfadaki bütünlüğüne dikkat edilmesi	3	3
9 Başlıkların etkili düzenlenmesi	3	2
10 İçindekiler listesinin işlevsel biçimde düzenlenmesi	1	3
11 İçindekiler listesinin dikkat çeken biçimde düzenlenmesi	1	3
12 Organizasyon şemasının etkili kullanılması	1	3
13 Her bölüm için ilgili başlık listesinin hazırlanması	1	3
14 Sözlük düzenlemesinin yapılması	1	3
15 Kaynakça düzenlemesinin yapılması	1	3
Toplam	28	44

Tablo 1 incelendiğinde Türkiye 7.sınıf sosyal bilgiler ders kitabının 45 puandan 44 puan aldığı, İran sosyal bilgiler ders kitabının ise 28 puan aldığı görülmektedir. Türkiye sosyal bilgiler ders kitabının metin tasarımı açısından 1 madde hariç geri kalan bütün maddelerden tam puan alarak oldukça uygun özellik taşıdığı görülmektedir. İran sosyal bilgiler ders kitabının ise 6 maddeden oldukça uygun, 8 maddeden yetersiz ve 1 maddeden de uygun özellik aldığı görülmektedir. Türkiye sosyal bilgiler ders kitabı en düşük puanı “başlıkların etkili düzenlenmesi” maddesinden aldığı görülmektedir.

Resim 1: İran ders kitabı 10. madde yetersiz (1 puan) özellik

فهرست	
۱ ۲ ۶ ۱۱ ۱۲ ۱۵	<p>فصل اول : حقوق و مسئولیت های ما درس ۱ : من حق دارم درس ۲ : من مسئول هستم فصل دوم : قانون، قانون درس ۳ : چرا به مقررات و قوانین نیاز داریم؟ درس ۴ : قانون گذاری</p>
۲۱ ۲۲ ۲۸ ۵۵ ۵۶ ۶۲	<p>فصل پنجم : محیط زندگی خود را بشناسیم درس ۹ : من کجا زندگی می کنم؟ درس ۱۰ : ایران، خانه ما فصل ششم : از زیستگاه های ایران حفاظت کنیم درس ۱۱ : تنوع زیستگاه های ایران درس ۱۲ : حفاظت از زیستگاه های ایران</p>
۱۰۱ ۱۰۲ ۱۰۷ ۱۱۵ ۱۱۶ ۱۲۱	<p>فصل نهم : سرزمین ما، کاوش در گذشته های دور درس ۱۷ : میراث فرهنگی و تاریخ درس ۱۸ : قدیمی ترین سکونتگاه های ایران فصل دهم : شکل گیری امپراتوری های بزرگ در ایران باستان درس ۱۹ : آریایی ها و تشکیل حکومت های قدرتمند در ایران درس ۲۰ : امپراتوری های قدرتمند چگونه کشور را اداره می کردند؟</p>

Resim 1'de görüldüğü üzere İran sosyal bilgiler ders kitabında içindekiler listesinin işlevsel biçimde düzenlenmesine dikkat edilmemiştir.

Resim 2: Türkiye ders kitabı 10. madde oldukça uygun (3 puan) özellik

İÇİNDEKİLER	
	<p>10 BİREY VE TOPLUM 12 İnsandan İnsana Giden Yol 18 İletişimin Gücü 24 Hızlı İletişim Güçlü Toplum 30 İletişim Özgürlüğü 37 Zihin Haritası 38 Değerlendirme</p>
	<p>40 KÜLTÜR VE MİRAS 42 Beylikten Cihan Devletine 52 İnsanı Yaşat ki Devlet Yaşasın 64 Avrupa'da Uyanış 74 Değişen Dünyada Değişen Osmanlı 84 Osmanlı'dan Kalan Mirasımız 93 Zihin Haritası 94 Değerlendirme</p>
	<p>96 İNSANLAR, YERLER VE ÇEVRELER 98 Nereye Yerleşelim 104 Tablo ve Grafiklerle Ülkemiz 112 Doğduğun Yer mi, Doyduğun Yer mi? 118 Yerleşme ve Seyahat Özgürlüğüm Var 121 Zihin Haritası 122 Değerlendirme</p>
	<p>124 BİLİM, TEKNOLOJİ VE TOPLUM 126 Kil Tabletlerden Akıllı Tabletlere 134 Bilimin Öncüleri 142 Her Yenilik Geleceğimize Bir Katkıdır 148 Özgür Düşüncenin Bilime Katkısı 153 Zihin Haritası 154 Değerlendirme</p>

Resim 2’de görüldüğü üzere Türkiye sosyal bilgiler ders kitabında içindekiler listesinin işlevsel biçimde düzenlenmesine dikkat edilmiştir.

2. Görsel Öğelerin Tasarımı

Ders kitaplarının görsel öğelerin tasarımı açısından başarılı olması, kitapların etkili olmasını sağlayarak öğrenmenin gerçekleşmesine yardımcı olmaktadır. Görsel öğelerin tasarımı 12 maddeden meydana gelmektedir. Türkiye ve İran sosyal bilgiler ders kitaplarında görsel öğelerin tasarımı aşağıda tablo 2’de sunulmuştur.

Tablo 2: Görsel öğelerin tasarımı

Maddeler	İran	Türkiye
16 Görsel ögenin mesaj aktarımına katkıda bulunması	3	3
17 Görsel ögenin mesaj aktarımında öğrenci için uyarıcı olması	2	2
18 Resimlemede desenin sağlam olması	3	3
19 Tasarımda yalınlık ve basitlik ilkesine uyulması	3	3
20 Görsel öğede vurgulamanın etkili kullanımı	1	2
21 Görsel öğede öğrenci düzeyine uyulması	3	3
22 Görsel ögenin renkli olması	3	3
23 Tasarımda bütünlük ilkesine uyulması	3	3
24 Çizginin amaca uygun kullanımı	3	3
25 Tasarımda denge ilkesine uyulması	1	2
26 Rengin amaca uygun kullanımı	2	3
27 Görsel öğelerin boyutlarının amaca uygun kullanımı	3	3
Toplam	30	33

Tablo 2’de görüldüğü üzere Türkiye ders kitabı on iki maddenin tamamından 36 tam puandan 33 puan almıştır. İran ders kitabının ise 36 tam puandan 30 puan aldığı görülmektedir. Görsel öğelerin tasarımıyla ilgili Türkiye ve İran sosyal bilgiler ders kitapları “oldukça uygun” bir şekilde tasarlanmıştır. Türkiye ders kitabı “görsel öğelerde vurgulamanın etkili kullanılması”, “görsel öğelerin mesaj aktarımında öğrenci için uyarıcı olması” ve “tasarımda denge ilkesine uyulması” maddelerinde “uygun” geri kalan diğer bütün maddelerde “oldukça uygun” değerini almıştır. İran sosyal bilgiler ders kitabı, “görsel öğelerde vurgulamanın etkili kullanılması” ve “tasarımda denge ilkesine uyulması” maddelerinde “yetersiz”, “görsel öğelerin mesaj aktarımında öğrenci için uyarıcı olması” ve “rengin amaca uygun kullanılması” maddelerinde “uygun” geri kalan diğer 8 maddeden “çok uygun” değerini almıştır. Bu durumda incelenen Türkiye ve İran ders kitaplarının görsel öğelerin tasarımına uygun hazırlandıkları, her iki ülkenin sosyal bilgiler ders kitaplarında birbirine yakın zayıf noktaları barındıkları görülmektedir.

Resim 3: İran ders kitabı 20. madde yetersiz (1 puan) özellik

Resim 3'te görüldüğü üzere İran sosyal bilgiler ders kitabında görsel öğede vurgulamanın etkili kullanımına dikkat edilmemiştir. Kullanılan görsellerde mesaj taşıyan herhangi bir öge ön plana çıkartılmamıştır.

Resim 4: Türkiye ders kitabı 20. madde uygun (2 puan) özellik.

Resim 4'te görüldüğü üzere Türkiye sosyal bilgiler ders kitabında görsel öğede vurgulamanın etkili kullanımına dikkat edilmiştir.

3. Sayfa Tasarımı

Grafik tasarım, yazıları ve görsel öğeleri ayrı ayrı ya da bir arada kullanarak insanlara bir mesaj iletmek amacıyla yapılan bir düzenleme ya da örgütlenme işidir. Sayfa tasarımı ise grafik tasarımının bir sonucudur. Sayfa tasarımı yapılırken grafik tasarımının tüm gerekleri işe koşulmaktadır. Sayfa tasarımının iyi yapılmış olması okumanın akıcılığını sağlamaktadır (Alpan, 2004). Sayfa tasarımı sekiz maddeden oluşmaktadır. Türkiye ve İran sosyal bilgiler ders kitaplarının sayfa tasarımı karşılaştırması aşağıda tablo 3’te sunulmuştur.

Tablo 3: Sayfa tasarımı

Maddeler	İran	Türkiye
28 Belirli bir bütünlük ve görsel devamlılığın sağlanması	3	3
29 Görsel öğelerin okuma akışını engellememesi	2	3
30 Görsel öğelere yeterince yer verilmesi	2	3
31 Görsel öğelerin yerleştirilmesinde hareketin sağlanması	3	3
32 Görsel öğelerin ilgili metnin yakınında yer alması	3	3
33 Boşlukların etkili kullanılması	3	2
34 Karşılıklı iki sayfanın birlikte düzenlenmesi	1	1
35 Sayfa numarasının ayrı bir tasarım ögesi olarak düzenlenmesi	1	3
Toplam	18	21

Tablo 3’te görüldüğü üzere sayfa tasarımında toplam puanda Türkiye ders kitabı en yüksek puanı almıştır. Türkiye ders kitabı “karşılıklı iki sayfanın birlikte düzenlenmesi” maddesinden “yetersiz”, “boşlukların etkili kullanılması” maddesinden yeterli ve geri kalan 6 maddeden “oldukça uygun” değeri almıştır. İran sosyal bilgiler ders kitabı “sayfa numarasının ayrı bir tasarım ögesi olarak düzenlenmesi” ve “karşılıklı iki sayfanın birlikte düzenlenmesi” maddelerinden “yetersiz”, “görsel öğelere yeterince yer verilmesi” ve “görsel öğelerin okuma akışını engellememesi” maddelerinden “uygun” geri kalan 4 maddeden “oldukça uygun” değerini almıştır. “Karşılıklı iki sayfanın birlikte düzenlenmesi” maddesinde her 2 ülke sosyal bilgiler ders kitabı “yetersiz” özellik göstermiştir.

Resim 5: İran ders kitabı 36. madde yetersiz (1 puan) özellik

Resim 5'te görüldüğü üzere İran sosyal bilgiler ders kitabında sayfa numarası ayrı bir tasarım ögesi olarak düzenlenmemiştir.

Resim 6: Türkiye ders kitabı 36. madde oldukça uygun (3 puan) özellik

Resim 6'da görüldüğü üzere Türkiye sosyal bilgiler ders kitabında sayfa numarası ayrı bir tasarım ögesi olarak düzenlenmiştir.

4. Kapak Tasarımı

Bir ders kitabının kapağı tasarım amacına uygun, estetik ve etkili bir biçimde tasarlanmışsa, bu öğrencinin ilgisinden kaçmayacaktır. Ders kitabının içeriği çok iyi olsa da iyi olmayan bir kapak kitabın iç zenginliğini olumsuz etkileyecektir (Alpan, 2004). Kapak tasarımı altı maddeden oluşmaktadır. Türkiye ve İran sosyal bilgiler ders kitaplarının kapak tasarımı açısından karşılaştırması aşağıda tablo 4'te verilmiştir.

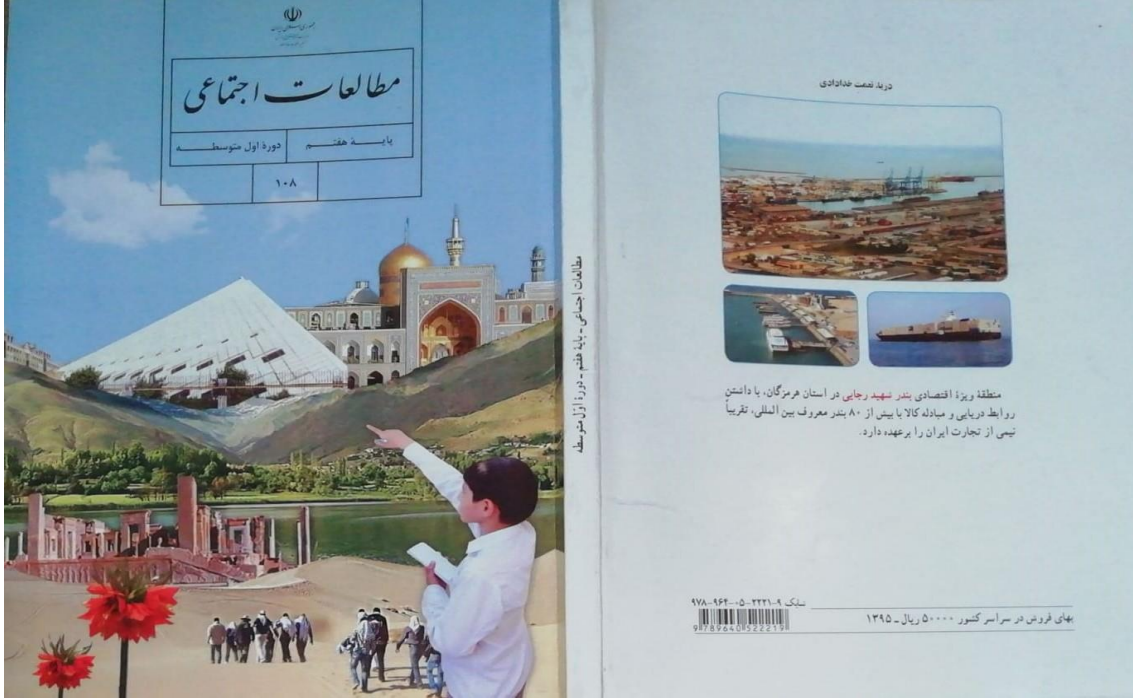
Tablo 4: Kapak tasarımı

Maddeler	İran	Türkiye
36 Kapağın içerik ve sayfa düzeni ile ilişkili olması	3	3
37 Kapağın sırt yazısının yukarıdan aşağıya doğru yazılması	3	3
38 Kapak bilgilerine dikkat edilmesi	2	3
39 Kapaktaki yazı karakterinin seçimine dikkat edilmesi	3	3
40 Ön ve arka kapağın bir bütün olarak tasarlanması	1	2
41 Kapağın estetik ve çekici hazırlanması	3	3
Toplam	15	17

Tablo 4'te bakıldığında kapak tasarımında toplam puanda Türkiye ders kitabının İran ders kitabından daha yüksek puan aldığı görülmektedir. Türkiye ders kitabı "ön ve arka kapağın bir bütün olarak tasarlanması" maddesinden "uygun" geri kalan 5 maddeden "oldukça uygun"

değerini almıştır. İran sosyal bilgiler ders kitabı “ön ve arka kapağın bir bütün olarak tasarlanması” maddesinden “yetersiz”, “kapak bilgilerine dikkat edilmesi” maddesinden “uygun”, geri kalan 4 maddeden “oldukça uygun” değerini almıştır. “Ön ve arka kapağın bir bütün olarak tasarlanması” maddesi her iki ülke ders kitabında en düşük değeri alan madde olmuştur.

Resim 7: İran ders kitabı 40. madde yetersiz (1 puan) özellik.

Resim 7’de görüldüğü üzere İran sosyal bilgiler ders kitabında ön ve arka kapak bir bütün olarak tasarlanmamıştır.

Resim 8: Türkiye ders kitabı 40. madde uygun (2 puan) özellik

Resim 8’de görüldüğü üzere Türkiye sosyal bilgiler ders kitabında ön ve arka kapak bir bütün olarak tasarlanmıştır ama arka kapakta bulunan bilgilendirici ve tanıtım amaçlı yazı ve görseller bütünlüğün yüzde yüz olmasını engellemiştir.

5. Dış Yapı Özellikleri

Tasarıma yönelik dış yapı özellikleri, diğer bir ifadeyle pragmatik özellikler, bir tasarımcının kullanıcısı ile teknolojik açıdan kurduğu iletişimidir. Kâğıt cinsi, ciltleme yöntemi, baskı kalitesi gibi kitap tasarımına yönelik dış yapı özellikleri de kullanıcıyı ya da okuru etkilemektedir (Alpan, 2004). Dış yapı özellikleri altı maddeden oluşmaktadır. Türkiye ve İran sosyal bilgiler ders kitaplarının dış yapı özellikleri açısından karşılaştırması aşağıda tablo 5’te verilmiştir.

Tablo 5: Dış yapı özellikleri

Maddeler	İran	Türkiye
42 Kitap boyutlarının öğrenci düzeyine uygun olması	3	3
43 Kitap kapağının dayanıklı ve sağlam olması	2	2
44 Kitabın kâğıt kalitesine ve kullanımına dikkat edilmesi	2	2
45 Kitap cildinin dayanıklı ve sağlam olması	3	3
46 Baskının net, düzgün ve temiz yapılmış olması	2	2
47 Kâğıdın doku yönüne dikkat edilmesi	3	3
Toplam	15	15

Tablo 5’e bakıldığında her iki ülke ders kitabının maddelerin hepsinden dış yapı özellikleri açısından aynı puanı aldığı görülmektedir. Her iki ülkenin ders kitabı “kitabın kâğıt kalitesine ve kullanımına dikkat edilmesi”, “kitap kapağının dayanıklı ve sağlam olması” ve “baskının net, düzgün ve temiz yapılması” maddelerinden “uygun”, geri kalan 4 maddeden “oldukça uygun” değeri aldıkları görülmektedir.

6. Her iki ülkenin görsel tasarım ilkelerinden aldıkları toplam puanların karşılaştırılmasına yönelik bulgular

Aşağıda Tablo 6’da her iki ülkenin görsel tasarım ilkelerinden aldıkları toplam puanların karşılaştırılmasına yönelik bulgulara yer verilmiştir.

Tablo 6: Her iki ülkenin görsel tasarım ilkelerinden aldıkları toplam puanlar

Görsel Tasarım İlkeleri	İran	Türkiye	Maksimum
Metin Tasarımı	28	44	45
Görsel öğelerin Tasarımı	30	33	36
Sayfa Tasarımı	18	21	24
Kapak Tasarımı	15	17	18
Dış Yapı Özellikleri	15	15	18
Toplam	106	130	141

Tablo 6 incelendiğinde bütün maddelerden alınabilecek toplam 141 puandan Türkiye ders kitabı 11 puan, İran ders kitabının ise 35 puan düşük olduğu görülmektedir. Türkiye ders kitabı, İran ders kitabından 24 puan daha fazla almıştır. Türkiye sosyal bilgiler ders kitabı sonuç itibarıyla “oldukça uygun” tasarlandığı, İran sosyal bilgiler ders kitabının ise “uygun” olarak tasarlandığı görülmektedir. Her iki ülkenin görsel tasarım ilkelerinden aldıkları toplam puanlarının gösterildiği yukarıdaki tablo 6’da Türkiye sosyal bilgiler ders kitabının 5 bölümün 4’ünde İran sosyal bilgiler ders kitabından daha yüksek puan aldığı, 1 bölümde ise eşit puan aldıkları görülmektedir.

Sonuç ve Tartışma

Türkiye ve İran Sosyal bilgiler ders kitaplarını görsel tasarım ilkeleri açısından ele alan bu çalışmada elde edilen verilerden varılan sonuçlar bu başlık altında ele alınmıştır.

Türkiye ve İran sosyal bilgiler ders kitaplarda “metin tasarımı” bölümünde ulaşılan sonuçlara bakıldığında, bu bölüm İran sosyal bilgiler ders kitabının en çok puan kaybettiği bölüm olarak ön plana çıkmaktadır. İran sosyal bilgiler ders kitabı bu bölümde toplamda 45 puandan 18 puan kaybetmiştir. Bu bölümde Türkiye sosyal bilgiler ders kitabı sadece bir puan kaybederek oldukça uygun değer almıştır.

Metin tasarımı bölümünde “yazı boyutunun öğrenci düzeyine uygunluğu” maddesinden Türkiye sosyal bilgiler ders kitabı oldukça uygun puan almıştır. Türkiye sosyal bilgiler ders kitabını dünyanın gelişmiş ülkeleriyle karşılaştıran Saçlı (2007) ve Tuğ (2017) yaptıkları çalışmalarda Türkiye sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan yazı boyutunun öğrenci düzeyine uygun olduğu sonucuna ulaşmaları bu çalışmanın sonucunu desteklemektedir.

Türkiye ve İran ders kitaplarında “görsel öğelerin tasarımı” bölümünde ulaşılan sonuçlara bakıldığında, Türkiye ve İran sosyal bilgiler ders kitaplarının birbirine yakın puan aldıkları görülmektedir. Bu bölümde toplam 36 olan puandan Türkiye 3 puan, İran ise 6 puan düşük almıştır. Bu bölümde her iki ülke ders kitabının “oldukça uygun” değerini aldığı görülmektedir.

Sosyal bilgiler ders kitaplarını görsel tasarım ilkeleri açısından inceleyen Şahin (2014), ele aldığı 4 farklı yayın evine ait Türkiye 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarının görsel öğelerin tasarımı açısından yetersiz olduğu sonucuna ulaşmıştır. Şahin’in (2014) ulaştığı sonuçların tarihi ile bu çalışmanın yapıldığı tarihe bakılarak, geçen zaman içinde (2014-2019) Türkiye sosyal bilgiler ders kitaplarının görsel öğelerin tasarımı açısından geliştirildiği sonucuna ulaşılabilir.

Türkiye ve İran sosyal bilgiler ders kitabında “sayfa tasarımı” bölümünde ulaşılan sonuçlara bakıldığında, Türkiye ders kitabının toplam puan olan 24 puandan 3 puan, İran ders kitabının ise 6 puan daha düşük aldığı görülmektedir. Sayfa tasarımı açısından Türkiye ders kitabının “oldukça uygun”, İran ders kitabının ise “uygun” değerini aldığı görülmektedir.

Sayfa tasarımı bölümünün maddelerinden “görsel öğelerin yerleştirilmesinde hareketin sağlanması” konusunda Türkiye ve İran ders kitapları “oldukça uygun” değerini almıştır. Türkiye sosyal bilgiler ders kitapları üzerinde içerik ve şekil bakımından Saçlı (2007)’nin ve tasarım boyutu bakımından Doğan & Tuğ (2017)’un yaptıkları çalışmalarda, Türkiye sosyal bilgiler ders kitaplarını görsel öğelerin yerleştirilmesi açısından yetersiz bulan sonuçlara ulaşmıştır. Bu çalışmada ise görsel öğelerin yerleştirilmesi oldukça uygun sonucuna ulaşmıştır. Bu verilerden hareketle sosyal bilgiler ders kitapları üzerine yapılan çalışmalarda ortaya konulan sonuçlar daha sonraki yıllarda dikkate alınarak bu eksikliğin giderildiği sonucuna ulaşılabilir.

Türkiye ve İran sosyal bilgiler ders kitabında “kapak tasarımı” bölümünde ulaşılan sonuçlara bakıldığında, her iki ülke ders kitabının birbirine yakın puan aldıkları görülmektedir. Tam puan olan 18’den Türkiye ders kitabı 1 puan, İran ders kitabı ise 3 puan düşük almıştır. Bu verilerden hareketle her iki ülke ders kitabının “kapak tasarımı” bölümünde “oldukça uygun” değerini aldıkları sonucuna ulaşılabilir.

Kapak tasarımı bölümünün “kapağın içerik ve sayfa düzeni ile ilişkili olması” maddesinden Türkiye sosyal bilgiler ders kitabı oldukça uygun değer almıştır. Türkiye sosyal bilgiler ders kitapları üzerine yapılan çalışmalarda bu çalışmada bulunan bulguyu destekler sonuçlar bulunmuştur. Türkiye ve Mısır sosyal bilgiler öğretim programı ve ders kitaplarını karşılaştıran Osmanoğlu (2012), Türkiye sosyal bilgiler ders kitaplarıyla Almanya’nın bu derse muadil derslerin kitaplarını karşılaştıran Kab (2012) ve Türkiye ve gelişmiş ülkelerin sosyal bilgiler ders kitaplarını görsel tasarım açısından inceleyen Doğan & Tuğ (2017) Türkiye sosyal bilgiler ders kitaplarında kapağın içeri yansıttığını sonucuna ulaşmışlardır.

Daha önce yapılan çalışmalarda kapağın estetik ve albenili hazırlanması maddesinden Saçlı (2007) ve Sümengen (2010) Türkiye sosyal bilgiler ders kitabını yetersiz olduğu sonucuna, Tuğ (2017) ise oldukça uygun olduğu sonucuna ulaşmıştır. Bu çalışmada da oldukça uygun olduğu değerine ulaşılması geçen yıllar içinde Türkiye sosyal bilgiler ders kitaplarından bu eksikliğin giderildiği sonucuna ulaşılır.

Türkiye ve İran sosyal bilgiler ders kitabında “dış yapı özellikleri” bölümünde ulaşılan sonuçlara bakıldığında, her iki ülkenin aynı puanı aldıkları görülmektedir. Bu bölümde 18 olan toplam puandan her iki ülke 3 puan düşük almıştır. Bu bölümden her iki ülke sosyal bilgiler ders kitabının “oldukça uygun” değerini aldığı sonucuna ulaşılabilir.

Dış yapı özellikleri bölümünde “kitap kapağının dayanıklı ve sağlam olması” maddesinden Türkiye ve İran sosyal bilgiler ders kitapları oldukça uygun değeri almayıp uygun değerini almıştır. Doğan & Tuğ (2017) tarafından Türkiye ve eğitimde gelişmiş ülkelerin ders kitaplarını ele alan çalışmada da Türkiye sosyal bilgiler ders kitabının uygun değerini alması bu çalışmayı desteklemektedir. Diğer taraftan geçen zaman zarfında Türkiye sosyal bilgiler ders kitabında bulunan bu eksikliğin giderilmediği sonucuna ulaşılmaktadır.

Sosyal bilgiler ders kitaplarını görsel tasarım ilkeleri açısından ele alan bu çalışmada ulaşılan bulguların daha önce bu konuda yapılan çalışmalarla karşılaştırıldığında genel anlamda üç özelliğin öne çıktığı görülmektedir. Birincisi Türkiye sosyal bilgiler ders kitaplarında görsel tasarım öğeleri açısından bulunulan bazı eksikliklerin geçen zaman içerisinde giderildiği sonucuna ulaşılması. İkincisi çok az da olsa Türkiye sosyal bilgiler ders kitaplarında görsel tasarım öğeleri açısından bulunulan bazı eksikliklerin hala devam ettiği sonucuna ulaşılması. Üçüncüsü ise Türkiye sosyal bilgiler ders kitaplarda görsel tasarım öğeleri açısından kötüye gitme gibi bir durumun yaşanmadığı sonucuna ulaşılması.

KAYNAKÇA/REFERENCES

- Afacan, S. (2012). Komşuyu anlamak/anlatmak: 20. yüzyılda Türkiye’de İran’a dair yayımlanan kitaplara dair bir değerlendirme, *İnsan ve Toplum*, 2/3.
- Alpan, G. B. (2004). *Ders kitaplarındaki grafik tasarımın öğrenci başarısına ve derse ilişkin tutumlarına etkisi*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Atmaca, E. A. (2006). İlköğretim ders kitaplarında görsel tasarım ve resimleme”. *Milli Eğitim Dergisi*, 171.
- Çengelci, T. (2012). Sosyal bilgiler öğretim programında somut olmayan kültürel mirasın yeri. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 25(1). 219–236.
- Deveci, H. (2009). Sosyal bilgiler dersinde kültürden yararlanma: Öğretmen adaylarının kültür portfolyolarının incelenmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 28(8), 1–19.
- Doğan, Y. & Tuğ, O., (2017). Uluslararası sınavlarda başarılı ülkeler ve Türkiye’nin sosyal bilgiler ders kitaplarının tasarım boyutu açısından incelenmesi. *Uluslararası Sosyal Bilgilerde Yeni Yaklaşımlar Dergisi*, 1(1), 56-79.
- Gülersoy, A. E. (2013). İdeal ders kitabı arayışında sosyal bilgiler ders kitaplarının bazı özellikler açısından incelenmesi. *International Journal of New Trends in Arts, Sports & Science Education*. 2 (1), 8-26.
- Gürel, D. & Çetin, T. (2019). A qualitative study on the opinions of 7th grade students on intangible cultural heritage. *Review of International Geographical Education Online*, 9(1), 36-62.
- Gürel, D. & Çetin, T. (2018). Sosyal bilgiler dersi ve kültür aktarımında edindiği rol üzerine bir inceleme. *Anadolu Eğitim Liderliği ve Öğretim Dergisi*, 6(2), 22-40.
- Gürel, D. (2016). Sınıf ve sosyal bilgiler öğretmenlerinin ilköğretim 4. sınıf insan hakları, yurttaşlık ve demokrasi dersine yönelik görüşlerinin karşılıklı olarak incelenmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD)*, 17(3), 643.
- Kab, İ. (2012). *Türkiye’deki sosyal bilgiler ders kitaplarının Almanya’daki Tarih, coğrafya ve vatandaşlık eğitimi ders kitaplarıyla karşılaştırılması*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Kaya, M. (2004). *Türk-İran ilişkileri (1923-1938)*. Doktora Tezi. Elazığ: Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü.
- Kızılçaoğlu, A. (2003). Orta öğretim coğrafya ders kitapları değerlendirme ölçütleri. *Marmara Coğrafya Dergisi*, (8), S. 95.

- Kolaç, E. (2009). Somut olmayan kültürel mirası koruma, bilinç ve duyarlılık oluşturmada Türkçe eğitiminin önemi. *Milli Folklor*, 82(21), 19–31.
- MEB (2019). *Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı*. Ankara.
- Osmanoğlu, A. E. (2012). Türkiye Cumhuriyeti ve Mısır Arap Cumhuriyeti sosyal bilgiler öğretim programları ve ders kitaplarının karşılaştırılması. Doktora Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Saçlı, E. (2007). *Türkiye’de ilköğretim okullarında okutulan sosyal bilgiler ders kitapları ile ABD’nin Virginia ve Los Angeles eyaletlerinde aynı yaş grubundaki öğrencilere okutulan ders kitaplarının şekil ve içerik yönünden karşılaştırılması*. Yüksek Lisans Tezi. Konya: Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Saray, M. (1996). *Türk-İran ilişkileri*. Ankara: Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları.
- Subaşı, Y. & Çakmak, M.A. (2018). İki ülkenin sosyal bilgiler ders kitaplarında edebi ürünler. *International Social Sciences Studies Journal*, 4(26): 5792-5803.
- Sümengen, F. N. Ö. (2010). *2007-2008 öğretim yılı ilköğretim IV. ve V. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarının pedagojik açıdan değerlendirilmesi*. Yüksek Lisans Tezi: Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Şahin, M. (2014). Sosyal bilgiler ders kitaplarının görsel tasarım ilkeleri açısından değerlendirilmesi. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 23/1.
- Tuğ, O. (2017). *Uluslararası sınavlarda başarılı ülkeler ve Türkiye’nin sosyal bilgiler ders kitaplarının tasarım boyutu açısından incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi: Adıyaman Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Tertemiz, N., Ercan, I. & Kayabaşı, Y. (2001). *Ders kitabı ve eğitimdeki önemi, konu alanı ders kitabı inceleme kılavuzu*. Ankara: Nobel Yayınevi.
- Yıldırım, A. & Şimşek H. (2008). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*, Ankara: Seçkin Yayınevi.
- Vezaleti Amuzeş ve Perveriş: Sazmanı Pejuhış ve Bernamereziye Amuzeş (1395). *Mutaalatı içtimaiye*, *payeye heftom, devreye evvel mutevassıt*. Şirkete Çap ve Neşr Kitaphayi Dersi İran, Tehran.